

УДК 811.161.2'243'38'42-26 : 004 : 378.016

**СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА БЕЛЕТРИСТИКА НА ЗАНЯТТЯХ
З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ У ВИШАХ
(НА МАТЕРІАЛІ ТВОРЧОСТІ ЛЮКО ДАШВАР)**

Світлана Єрмоленко

*Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького,
кафедра української мови,
вул. Карла Маркса, 24, корпус 7, 72312 Мелітополь, Запорізька обл., Україна
тел.: 0619440463
ел. пошта: cvitlana.lana@gmail.com*

Розглянуто проблему сприймання студентами-іноземцями сучасної української белетристики. Запропоновано різні прийоми і методи щодо студіювання романів Люко Дашвар під час вивчення сучасної постмодерної літератури у курсі „Лінгвістичний аналіз тексту” для студентів-іноземців.

Ключові слова: белетристика, постмодернізм, інноваційні технології, функціональна стилістика.

Наші дослідження в аспекті засвоєння української мови студентами-іноземцями показали, що одним із недоліків практичної методики продукування усних і письмових висловлювань є нерівномірна увага викладачів-практиків до різних етапів створення тексту й участі в усному мовленнєвому акті, в якому представники певної країни мають виконувати роль посередника між українською й рідною культурами, попереджуючи і долаючи міжкультурні непорозуміння, дотримуючись загальноприйнятих норм соціальної поведінки. Важливість цієї проблеми у світлі вимог до підготовки національно свідомої, духовно багатої, вторинної мовної особистості та відсутність у сучасній лінгво- дидактиці досліджень, спрямованих на формування в студентів-іноземців умінь контролювати і вдосконалювати власне усне й писемне мовлення і визначають **актуальність** проблеми, що висвітлюється в цій статті.

Загальновизнано, що українське мовлення студентів-іноземців має бути досконалим не лише з граматичного боку, а також із функціонально-стилістичного. Все це може бути повноцінно організованим лише за умови, якщо увагу студентів-іноземців актуалізувати на найвищому рівні – рівні тексту, адже саме на цьому рівні здійснюється вдосконалення комунікативних умінь, які мають безпосередній вихід на мовленнєву практику. Особливо доцільно навчати студентів-іноземців на творах художньої літератури, які віддзеркалюють менталітет українців різних часів, а для глибшого розуміння сучасних тенденцій в культурно-політичному житті України важливо вивчати постмодерні твори різних жанрів. Сучасна педагогіка орієнтує на діалог студента з викладачем. Якщо проводити лінгвістичний аналіз сучасного постмодерного художнього твору, то можливий діалог безпосередньо з автором тексту. Таким чином, створюються оптимальні умови для реалізації особистісного потенціалу кожного студента-іноземця. Щоб якнайкраще досягнути високих результатів у діалогічному,

полілогічному і монологічному мовленні, потрібно скористатися сучасними інноваційними технологіями, а саме засобами Інтернету. Для цього ми пропонуємо створити умови для безпосереднього діалогу чи полілогу між читачем-іноземцем та письменником або іншими відвідувачами електронних сторінок окремих письменників чи їхніх видавців для дискурсивного аналізу творчої спадщини постмодерніста.

Головним завданням мовної освіти іноземців є створення умов для всебічного розвитку людини, здатної виявляти оригінальність мислення, вільно, в індивідуальній мовленнєвій формі висловлювати сучасною українською мовою власну громадську позицію, творчо і нестандартно вирішувати життєві ситуації. Тому важливим складником розвитку мовної особистості іноземців є формування монологічного, діалогічного і полілогічного мовлення студентів-іноземців, зокрема, умінь створювати тексти різних типів, стилів і жанрів.

Письменники та видавці створюють сторінки в Інтернеті, проводять форуми та презентації, які дають змогу глибше зрозуміти творчий задум митця: причину написання, вибір прототипів головних героїв, умови розвитку сюжету тощо. Однозначно в іноземців немає українського менталітету і тому вони іноді не сприймають нашої постмодерної літератури, яка віддзеркалює національну своєрідність та неповторність. Однак цьому можна навчити, якщо звернути увагу на текст через його дискурсивний аналіз, тобто через вивчення письменницької манери автора твору, усіх позамовних факторів, які вплинули на написання твору тощо.

Визначимо, по-перше, що таке “дискурс”. Флорій Бацевич вважає, що „дискурс – 1) спосіб діалогічно-аргументованої перевірки спірних домагань значущості стверджувальних та нормативних висловлювань (комунікативних дій) з метою досягнення універсального консенсусу між його учасниками; 2) інтерсуб’єктивний процес аргументованого порозуміння за допомогою засобів мови, коли визначається лише обґрунтування і пошук розумного консенсусу” [1: 217].

У сучасних вишах домінує класична система навчання, яка передбачає вивчення навчальної дисципліни на ґрунті слухання лекцій, відвідування практичних занять, а також виконання самостійної роботи. Але в нинішніх умовах ця система вже не може оптимально задовольнити всі потреби вищої школи, тому впроваджується особистісна орієнтація навчання, яка передбачає забезпечення оптимальних умов для різнобічного розвитку кожного студента-іноземця, урахування його індивідуальних особливостей, пізнавальних потреб, інтересів, прагнень, заохочення до самостійності у вивченні мовного матеріалу, самопізнання і саморозвитку. Одним із варіантів реалізації усього цього є безпосередній діалог з автором творів.

„На межі XX–XXI століть лінгвісти й лінгводидакти зосередили свою увагу на динамічному вивченні використання мовних і паралінгвальних засобів, що реалізують індивідуально-особистісний, інтенціональний (смысл актуальної спрямованості: потреби, мотиви, цілі), ситуативний аспекти повідомлення. Вивчення науковцями специфіки комунікативної поведінки людей в різних соціальних сферах та особливостей методики формування комунікативної компетентності є на сьогодні одним із домінантних напрямів досліджень у соціо- і когнітивній лінгвістиці, лінгвокультурології, аксіологічній лінгвістиці, лінгвістичній концептології, дискурсивній лінгвістиці, комунікативній методиці навчання іноземних мов, когнітивній методиці навчання мови, лінгвоконцептоцентричній методиці навчання рідної мови, нарешті, крос-культурному навчанні другої мови” [7: 37].

Особистісно зорієнтований, комунікативно-діяльнісний, функціонально-стилістичний підходи до навчання у середній школі активно впроваджують у вишах. Якщо розглядати саме українську белетристику, то зараз активне її обговорення відбувається в Інтернеті на сторінках письменників, видавництв, часописів, газет. Ними же організовуються прес-конференції, які дають змогу розвивати комунікативні вміння студентів-іноземців, а також сприяють кращому виконанню ними дискурсивного аналізу тексту.

Метою нашого дослідження є зробити дискурсивний аналіз романів письменників для кращого їх засвоєння студентами-іноземцями за допомогою функціонально-стилістичного аналізу, а також через опосередкований діалог в Інтернеті з автором конкретного твору. **Завдання** полягають у тому, щоб 1) проаналізувати чотири романи Ірини Чернової, а також критичні статті, рецензії, інтерв'ю, діалоги з письменницею на сторінках форумів; 2) визначити лексико-стилістичні особливості мовотворення романів Люко Дашвар (псевдонім Ірини Черкової); 3) запропонувати дібраний матеріал для студіювання на заняттях з курсу „Лінгвістичний аналіз тексту” для студентів-іноземців.

Так що ж таке белетристика? Чому вона так захоплює пересічних читачів, але так дратує критиків? Спробуймо розглянути це питання через читачькі форуми Люко Дашвар.

У малій філологічній енциклопедії поняття ”белетристика” тлумачиться, як „твори художньої літератури взагалі; твори для ”легкого читання” на противагу творам ”високого мистецтва” [10: 44]. Майже аналогічне тлумачення подає словник іншомовних слів: „Белетристика – художня проза на відміну від поезії та драматургії; твори для ”легкого читання” на противагу творам ”високого мистецтва” [6: 160].

У доробку Люко Дашвар виділяємо чотири романи: „Село не люди” (2007), „Молоко з кров’ю” (2008), „РАЙ.центр” (2009), „Мати все” (2010). Всі вони мають шалений успіх у читачів-українців, а от щодо іноземців, то це питання поки що ще ніхто не вивчав. Ми зробимо першу спробу дослідити сприймання іноземцями сучасної української постмодерної літератури.

Незважаючи на свою значну популярність серед пересічних українців, романи мало вивчені мовознавцями та літературними критиками. У своєму дослідженні покликаємося на критичні статті Тетяни Дігай, Ольги Герасим’юк. Вчені-літературознавці більше цікавляться ”високою літературою”, тому у своїх критичних статтях мають претензії як до мови, так і до стилю письменниці. Однак на користь романів говорять значні продажі, перевидання романів, їхня екранізація за сценаріями Люко Дашвар (Ірини Черкової).

Критик Ольга Герасим’юк стверджує, що останній роман Люко Дашвар „Мати все”, який здобув премії та дипломи престижних літературних конкурсів „Коронація слова”, „Книга року”, за версією Бі-бі-сі та Всеукраїнського рейтингу, „безперечно, гра слів, яка не перекладається іншою мовою. Все, що в цій книжці відбувається, взагалі погано перекладається на інший світ. Бо це все може статися лише тут і лише з нами... Люко Дашвар знає, що любов, якою вона є насправді, страшно й соромно буває показати людям, – вона божественна й бридка, вона така болюча, вона із гордої людини робить розчавленого слимака, а чисте ніщо всаджує на трон, вона підносить на самі небеса, щоби скинути тебе звідти, блаженного, у брудну застоюну калюжу й роздивлятися, як тобі любо так умирати, пізнавши ті небеса... Чи може викликати такі почуття масова література? Ну... я думаю, що така – може” [2].

Ураховуючи недостатню розробку деяких проблем, зокрема поетичного синтаксису у творчості Люко Дашвар, зважаючи на їхню актуальність і практичну цінність, ми поставили за мету – дослідити деякі особливості прозового стилю письменниці для подальшого студіювання стилістичного синтаксису у вишах. Мова Люко Дашвар своїм джерелом має ті словесні надбання, які український народ створив протягом багатовікового існування. Народна мова вабить письменницю, але в текстах є елементи власної мовотворчості. Отже, легкість прочитання “за одну ніч” автором досягається завдяки поєднанню в романах книжного і розмовного стилів мовлення.

Роман „Молоко з кров’ю” Люко Дашвар створено на фольклорному ґрунті (фразеологізм *кров з молоком* позначає здорову людину, а у романі заголовок *молоко з кров’ю* позначає нездорову людину – нездорову духовно чи морально?!): об’єднує сюжетну лінію коралове намисто як символ вічної любові (у народній творчості дарував коханий своїй наречені). Тетяна Дігай зазначає: „У романі „Молоко з кров’ю” – головні герої Маруся й Стьопа кохають одне одного з 12-ти років і до смерті, але їм постійно заважають: географічно-політичні й військові обставини (події роману охоплюють 1941–2007 роки), далекі й близькі родичі, заздрісні сусіди й вороги. Письменниця майстерно конструє сюжет. Інтрига до інтриги: весілля Марусі з першим парубком на селі Олексієм (от уже й необхідний любовний трикутник!), одруження Степана і, як наслідок, кохання Марусі й Степана набуває рис таємничості: *„Більше – не розлучалися. Настороженими стали, обережними, тайлися, як ті партизани, і, здавалося, нікому й ніколи у Рокитному не спаде на думку, що рудий Стьопка-німець і горда румунка Маруся тільки й живуть, що день до ночі, бо вночі, хай раз на тиждень чи навіть на місяць, він таки обдурих усіх на селі й непомітно, як найдосвідченіший шпигун, підкрадеться під Марусине вікно. А вона вже чекатиме...”*. Вельми загострює сюжет коралове намисто, що в романі символізує вічність почуттів: намисто передають у спадок, його рвуть, гублять, знаходять, знову дарують: *„Бабуся казали – у кого коралі біля серця, того вночі зірка зігріє”*. Разок намиста об’єднав події роману в коло, тому Пролог та Епілог читати найцікавіше” [6].

В анотації до роману „РАЙ.центр” письменниця влучно описує задум написання третього роману, який уже на відмінну від двох попередніх, в яких описано жителів сіл Шанівка та Рокитне, змальовує життя жителів-мегаполісу, а саме Києва (до речі, і наступний четвертий роман повертає нас до київських краєвидів): *„Помешкання в центрі мегаполісу, навчання в престижному виші, роман з багатієм – для провінціала то межа успішності, ніби опинитись у центру раю! Заради цього можна поступитися принципами, сховати гордість, збрехати... Але чи є в твоєму раю – у орендованому одязі, у шикарних офісах та автівках представницького класу – безгрішні душі? Бо тільки безгрішна душа зможе побачити двох вояків гетьмана Петра Дорошенка, які прибули через 340 років, щоб відшукати РАЙ.центр”* [5].

Ірина Чернова на прес-конференції так охарактеризувала популярність (всі її романи бестселери!) своїх чотирьох романів: „У своїх текстах я використовую результати курсів сценарної майстерності – саме тоді я вперше замислилася про спосіб подачі інформації в ХХІ столітті. Адже важливо не просто щось розповісти. Важливо розповісти так, щоб читач міг комфортно прийняти цю історію” [9].

Таким чином, для підтвердження слів письменниці нам потрібно з’ясувати, якими мовними засобами їй вдається захопити нас, читачів, розгортати її книжки ввечері та згортати під ранок.

По-перше, письменниця вміло створює інтригу за інтригою, іноді навіть не змінюючи місця події, розгортання інтриги тримає читача в напруженні від першої сторінки до останньої. От як сама авторка пише про свій роман „Мати все”: „Як і всі мої книги, вона про любов, про життя. Можу сказати, що це історія одного нещастя, яке ніколи не могло б стати щастям. Переважно дія відбувається в чотирьох стінах в Києві, на Подолі, але жахів, прикрощів, радощів там не менше, ніж у попередніх книгах” [2].

Марія Пентиліук пропонує студіювати стилістичні засоби будь-якого художнього твору за такими параметрами: „Численні стилістичні явища міцно пов’язані з синтаксисом речення. В естетично-виразовому забарвленні мовлення великої ваги набуває його синтаксична організація, за допомогою якої оформляються найрізноманітніші стилістичні колорити. Стилiстичні ресурси й можливості синтаксису особливо великі, що пояснюється надзвичайною різноманітністю синтаксичних конструкцій, а також складністю речення як основної комунікативної одиниці вищого рівня мови. Функціонально-стилістична диференціація синтаксичних засобів перш за все пов’язана з найбільш загальним розмежуванням: з одного боку – книжно-писемні, з іншого – усно-розмовні синтаксичні форми і конструкції. Наприклад, прикметникові та дієприкметникові звороти, складні речення, періоди, градації, низка відіменних прийменників і сполучників, деякі види зв’язку присудка, характерні для книжної мови, їх уживання надає висловлюванню книжного характеру. Неповні інфінітивні речення, багато еліптичних конструкцій, присудки, виражені інфінітивом, вигуки, переважно використовуються в розмовній мові” [8: 1].

Художній стиль – це мистецтво слова, що визначає естетичну вмотивованість під час використання мовних засобів і пріоритетне значення індивідуалізованого мовного смаку творчої особистості. Для постмодерних художніх творів характерною рисою є конкретно спрямована вмотивованість – для дітей, підлітків, дорослих; для любителів фантастики, пригодницьких чи дамських романів, для легкого чи інтелектуального читива тощо. Запропоновані тексти Люко Дашвар написані дохідливим стилем, який спрямований на широкий загал дорослої аудиторії (деякі епізоди роману просто шокують відвертістю!). Середній читач утомлюється від перенасичених науковою термінологією, діалектизмами, сленгом та іншими важкими для безпосереднього первинного сприймання лексичними елементами (на граматичному рівні – це довгі періоди, нагромадження однорідних членів речення, складні синтаксичні конструкції, вставні та вставлені конструкції тощо). Тому мовні засоби чотирьох романів Ірини Чернової (псевдонім Люко Дашвар) відрізняються від інших постмодерних творів простотою сприймання, яка досягається спрощеною системою лексичних і граматичних засобів. Художній стиль романів автора за стильовими характеристиками наближений до розмовного (велика кількість діалогів, обірваних речень, більшість речень прості, неповні, без різноманітних ускладнень, а також загальноновживана лексика літературного зразка, незначна кількість нелітературних слів (найчастіше лайливих чи вульгарних, сленг, жаргон, арг) тощо.

Спробуймо знайти книжно-писемні та усно-розмовні синтаксичні форми і конструкції в чотирьох романах Люко Дашвар, які виокремлює Марія Пентиліук.

Книжного характеру: прикметники і дієприкметникові звороти, напр.: „А коли професора, крім манго на дачі, вже не цікавило ніщо, Ігор спокійно перетяг до своєї оселі раритети, **накопичені батьком**” [3: 85], „Людка відсахнулася, очі – **мов тарілка**” [3: 92]); складні речення, напр.: „Тисячі усмішок виникали у незбагненому

просторі, пливли до Стаса, і він сам, як дурний, усміхався уві сні безтурботно і весело, ніби ці вселенські доброта і милосердя світилися тільки для нього, як дяка і радість за те, що поряд із ним соніло дрібненьке, мабуть, тільки народилося, – немовлятко, і Стас не жалів для нього тепла свого стомленого тіла” [2: 318]); періоди, напр.: „Сердюк натяг маску задумливої ввічливості, відчинив двері – на порозі стояв блідий, переляканий Рома Шиллер” [5: 265]); градації, напр.: „Рома Шиллер, як завжди, дивився у корінь. Сердюк дав відмовку, машина запрацювала: Рома зустрівся з людиною Олексія Ординського в Києві, за годину зустрівся знову, але вже для попередніх торгів, ще за дві години з уповноваженою людиною Ординського зустрівся сам Сердюк, дістав гарантії у вигляді певної суми, зобов’язався назавтра внести до реєстру акціонерів цукрозаводу будь-яких осіб, список яких передадуть від пана Ординського, забезпечити повну відсутність реагування з боку влади, натомість – допомогу в скорішому входженні” [5: 217]); низка відіменних прийменників і сполучників (**Біля** вікна відчиненого стала... Місяць од дня Стьопиного весілля минув... **Правда** в тому, що сама вікна майже не відчиняє... [3: 101]); деякі види зв’язку присудка, характерні для книжної мови, напр.: „Обурені рокитнянці **звертають увагу** районного комітету партії на те, що голова місцевого колгоспу Поперек Микола Миколайович веде аморальний спосіб життя, який не відповідає високому званню комуніста і керівника, має за коханку Тетяну Барбуляк, працівницю рокитнянської бібліотеки, де він разом із нею влаштовує оргії й усялякі неподобства у робочий час” [3: 146]).

Розмовні характерні мовні елементи: неповні інфінітивні та називні речення, напр.: „Державна робота за кордоном. **Поважний пост.** Дружина чекає у Києві. Тут ви залишаєте непримітну структуру, яка контролює всі ваші інтереси в цій державі. Дві-три довірені люди. Один – я, якщо ви не проти. Марту **можна залишити**. Вона казала, знайшла перспективного хлопця. На початку **вистачить**, а потім... як ситуація” [5: 265]; еліптичні конструкції, напр.: „Глянув на мамку спідлоба, дверима – грюк! Свиням ти грюкання – бальзам на п’яточки. Татко – грюк, вони у відповідь – рох-рох, мовляв, не барися, мерщій до нас, ми за ніч зголодніли, хоч і не схудли” [4: 6]; присудки, виражені інфінітивом, напр.: „Що ти зробила? Чому курган **валиться**? – Час йому... - відказала Катерина. – Що ти кажеш? – Новий курган росте... А старому – час **умирати**. І все своє із собою **забрати**” [3: 267]; окличні речення та вигук, напр.: *І ось тут – вуаля! Преса! Свідок аморального вчинку Макса Сердюка жорстоко побитий! Сірий кардинал намагався залякати свідка злочину свого сина!, Володимир Сердюк звинувачується у замаху на вбивство* [5: 129]; незакінчені (обірвані) речення, напр.: „Я так собі міркую, куме Свирия... – Микишиці від хвилювання перехопило подих, – ... що ми в раю...” [5: 8]; парцельовані конструкції, напр.: „Село – не люди... Село – це традиції, це скарбниця нації, це продовження природного способу життя на противагу звихнутій урбанізації” [3: 89]; діалоги, напр.: „Матінко Божо... – Микишка зачаровано. – Та це ж Київ... Свирия схлинув: – Горить... Турки, сучі діти, празник мають... – Ляхи... – Турки...” [5: 7].

Якщо розглядати мову художнього тексту як функціональний стиль, то слід звернути увагу на спільність художніх творів різних жанрів, напрямів, родів літератури, а також хронологічних періодів (жанрові й індивідуальні ознаки художніх творів вивчаються стилістикою художнього тексту і стилістикою ідіолекту – індивідуальної мови письменника). Для текстів Люко Дашвар характерна загальноновживана лексика, велика кількість діалогів створює ефект постійної

присутності читача в розмові героїв роману, а також навпаки – герої з нами поряд – це наші сусіди, знайомі, мешканці одного міста чи села, жителі України (“ефект тривимірного зображення – 3D”), напр.:

– Русалонько...

– Дядьку Романе! Сонце ви моє золоте! І поговорити з вами зможу?

– Зможеш, Русалонько.

– Чи сумуєте за мною?

– Сумую, Русалонько. Та годі про це. Інше хотів сказати. Те, що за життя не встиг.

– Нащо слова? Ви мене не словами звабили. Душу відкрили.

– І не жалкую. Чуєш? Не шкодую і не каюся, що любив і люблю тебе.

– І я не шкодую. А тепер ... Це ж свято яке – говорити з вами [4: 245].

Особливою властивістю художнього тексту є значуща форма: слова й інші мовні засоби звичайного мовлення з притаманними їм значеннями використовуються для створення художнього цілого, що образно подає дійсність.

Так у романі „Молоко з кров’ю” наскрізною ниткою проходять червоні корали, які носили герої роману на шії для щастя (об’єктивна дійсність), а у символічному значенні (суб’єктивна дійсність) – обереги щастя хазяйки, з втратою яких втрачалася гармонія духовного і матеріального буття їхніх носіїв: „Бабусине намисто, – мама її. Та викладає намистинки з коробки на стіл, нитку довгу з катушки відмотує. – Одного разу нитка розірвалася, вони й розкотилися, погубилися. Наче щастя відібрали... – Буде намисто. Бабуся казали – у кого коралі біля серця, того вночі зірка зігріє” [3: 15]. Це намисто від покоління до покоління було естафетою щасливого життя, тому смерть головних героїв не могла перервати її (до речі, вже наша сучасниця випадково знаходить самотню червону намистинку), напр.: „Підійшла до куща, відкинула граблями землю від коренів і раптом побачила серед сміття і сухих гілочок нитку з самотньою червоною намистинкою. Руслана всміхнулася, підняла. Зав’язала на шії. Торкнулася намистинки і несподіваним для самої себе рухом притисла її до грудей... Він хотів сказати щось одне, але раптом побачив червону намистинку на Русланиній шії. Закашлявся. – Ти хто? – запитав глухим від хвилювання голосом. – Руслана, – відповіла з викликом. – Складно! – всміхнувся скептично. – Давай простіше...Мо' Руся? – Маруся? – розсміялася дівчина. – А ти... – Степан. Стьопа...” [3: 267].

Як ми розуміємо із прочитаного роману, автор акцентує увагу саме на тому, що це лише перші паростки нового кохання, яке об’єднала червона намистинка, такого схожого на описаного раніше, що навіть імена нових героїв такі ж самі – Маруся і Степан (це у вузькому значенні), а в широкому – автор таким чином символізує відродження добробуту українського села, який у наш час зовсім занепав через економічну кризу (як об’єктивна причина) і повернення до власне українських коренів Руслани, доньки українського бізнесмена Олексія Ординського, який виїхав і живе за кордоном, символізує можливий варіант відродження економіки України через молоде покоління різних соціальних прошарків (суб’єктивна причина).

Конструктивний принцип стилю – художньо-образна конкретизація. Герої всіх чотирьох романів є тим цілим, яке згуртовує навколо себе інші частинки, з яких письменниця складає сюжет кожного наступного роману. Вони не застигли у своєму розвитку – перманентні. Так, героїня роману „Мати все” Ліда на початку роману – прекрасна душею дівчина, яка закохалася в нерозвиненого морально Стаса, сприймається нами у світлих тонах, ми з нею співпереживаємо, але з часом вона стає

байдужою жінкою, яка відсторонюється від інших людей, втрачає “все”, що раніше так цінувала (брата Платона, матір Іветту, чоловіка Стаса, жорстоко звільняє і виганяє служницю Ангеліну тощо). Чотири романи на різні теми об’єднує один лейтмотив – все це відбувається в сучасній Україні, з нами, не важливо, чи це Київ, чи Шанівка, чи Рокитне, а можливо, інший населений пункт. Письменниця перший і четвертий роман об’єднує географічно: Платон Вербицький – дивакуватий юнак, знаходить своє місце в житті саме у спаленій Шанівці; у романі „РАЙ.центр”, події якого розгортаються у Києві; згадується бізнесмен Олексій Ординський, який був чоловіком Марусі-румунки, що родом з Рокитного (це із роману „Молоко з кров’ю”).

Слово функціонує в художньому творі не стільки як слово-поняття, скільки як слово-зображення. Оскільки це зображення не випадкове, а запропоноване автором як частина цілого художнього образу, можна говорити про слово-образ. Художнє мовлення збуджує уяву читача, його можна репрезентувати, а можна відчутти. Яскравою ілюстрацією слова-образу є назва останнього роману Люко Дашвар „Мати все”. Авторка використовує полісемію цього словосполучення, щоб змусити нас подумати над такими тезами: *мати все* – це володіти ситуацією, грошима, людьми, а потім раптом все втратити; чи, можливо, *мати все* – це мати (матір) головної героїні Іветта – все для родини, особливо для Ліди, а потім її втратити – значить для Ліди Вербицької втратити все. Ліда пізніше, як і матір з батьком, стане лікарем-хірургом. Донька почне наслідувати стиль життя матері, тому що Іветта Андріївна володіла ситуацією, була основною в родині, вміла маніпулювати донькою, сином, чоловіком, зятем та іншими людьми, з якими перетиналися її життєві стежки.

Останній роман найскладніший у сенсі контексту, тому що, починаючи від заголовка і закінчуючи епілогом (традиційним для авторки!), звучить лейтмотивом теза: „Людина за будь-яких обставин повинна не втрачати людяності, бо тоді її заповнює пустота – найбільше лихо цивілізованого світу!”. Останнє речення епілогу цьому підтвердження: „*А порт’є готелю, у кому оселилася фрау Вербицька, щовечора з тривогою вклякав біля дверей її номера і прислухався, бо час від часу з-за дверей долинали придушені ридання, і, спираючись на багаторічний досвід роботи і знання людської психології, молив Бога тільки про одне: якщо фрау Вербицька і надумає накласти на себе руки, хай зробить це не на його зміні*” [2: 333].

Принцип художньо-образної конкретизації виявляється через активне використання лексики конкретного значення і конкретизацію (іноді через уособлення) абстрактних слів, метафоризацію та інші типи семантичного переносу, тонке врахування граматичної семантики (наприклад, відтінків значень дієслівного виду або часу), опорою на фонетичну семантику мовних одиниць. Образ вимальовується також через передавання емоційного сприйняття предмета мовлення автором або персонажем художнього твору. В образному плані можуть виступати не тільки лексичні одиниці, засновані на переносі значення. Будь-яка нейтральна мовна одиниця через специфічну організацію контексту може бути залучена до єдиного естетичного організованого цілого і в результаті набути образного значення, нового (художнього) змісту. Пропонуємо спрощену схему лінгвістичного аналізу художнього тексту для студентів-іноземців:

1. Визначте тему й адресність поданого тексту.
2. Простежте використання лексики на позначення почуттів і пов’язану з нею конкретно-предметну лексику, яка створює зорове, слухове, дотикове конкретно-чуттєве враження від предмета мовлення. Чи можна засобами малюнка, живопису, скульптури передати зміст, відображений у тексті? Наскільки повно і

послідовно подана в ньому логічна інформація? Чи зберігається єдність теми? Чи використовується аргументація?

3. Який настрій, які почуття викликає цей текст? За допомогою яких засобів автор досягає цього? Зверніть увагу на тропи і фігури мовлення, рідко вживані слова і морфеми, експресивні граматичні конструкції.

4. Виділіть нейтральне слово з поширеним значенням як образну одиницю тексту. Доведіть текстуально, що це слово-образ.

5. Чи зрозумілою для вас є авторська позиція стосовно змісту тексту? Сформулюйте цю позицію. Чи наявний підтекст?

6. Зіставте поданий текст з іншими відомими вам творами цього автора. У чому, на ваш погляд, виражається індивідуальність авторського стилю? Врахуйте особливості світогляду автора, рівень і характер його ерудиції, естетичні принципи, знання життя і людської психології, мовний смак, стилістичні засоби і прийоми. Чи можна зробити висновок про вияв авторської індивідуальності у цьому тексті?

7. Побудуйте зв'язне висловлювання про розмовний стиль мовлення.

Ми вважаємо, що сучасна постмодерна література не детермінується стосунком її творців до певної території; адже в романах Люко Дашвар відсутні будь-які покликання на діалекти, наріччя чи говори українських регіонів, використовується відшліфована сучасна літературна українська мова; автор ніби контекстуально об'єднує всю Україну: такі собі Шанівки, Рокитні є в кожному районі...; потрібно під час дискурсивного аналізу романів враховувати комплекс чинників, серед яких мовний є суттєвим, але не вирішальним. Оскільки сучасна белетристика в Україні тільки формується, важливими є не лише її проблематика, напрями розвитку, методи аналізу тощо, а й форма, в якій вона втілюється, адже її читатимуть не тільки українці, а й іноземці (насамперед діаспора, а також ті студенти, які навчаються в українських вишах).

Отже, дискурсивні дослідження романів Люко Дашвар здійснюються у специфічному українському культурному просторі, який має перехідний характер і піддається різноманітним культурним впливам. Усе виразніше звучать голоси іноземців, які живуть чи тільки навчаються в Україні (територіальний чинник), пишуть українською (мовний чинник), ідентифікують себе як знавців української культури (психологічний чинник), а тому є всі підстави говорити про перспективи студіювання іноземцями не лише сучасної белетристики, але й вивчення ними інших жанрів сучасної художньої літератури.

1. Бацевич Ф. С. Філософія мови: Історія лінгвофілософських учень : підручник / Ф. С. Бацевич. – К. : ВЦ „Академія”, 2008. – 240 с.
2. Дашвар Люко. Мати все / Люко Дашвар. – Харків: Книжковий Клуб „Клуб Сімейного Дозвілля”, 2010. – 336 с.
3. Дашвар Люко. Молоко з кров'ю [Текст] худож. А. Печенізький. – Харків : Книжковий Клуб „Клуб Сімейного Дозвілля”, 2009. – 272 с.
4. Дашвар Люко. Село не люди / Люко Дашвар. – Харків: Книжковий Клуб „Клуб Сімейного Дозвілля”, 2007. – 270 с.
5. Дашвар Люко. РАЙ.центр / Люко Дашвар. – Харків: Книжковий Клуб „Клуб Сімейного Дозвілля”, 2009. – 272 с.
6. Дігай Т. „Коралове намисто” (про книгу Люко Дашвар „Молоко з кров'ю”). – / Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://ukrlit.blog.net.ua/2009/01/06/retsenziya-tetyany-dihaj-koralove-namysto-pro-knyhu-lyuko-dashvar-moloko-z-krovyu/#more-246>

7. Дрозд В. Мовленнєвий акт і текст як комунікативне вираження крос-культурного дискурсу на уроці української мови / В. Дрозд // Українська мова і літ. в школі. – № 8. – 2010. – С. 36–45.
8. Пентиліук М. Стилiстичний синтаксис Яра Славутича / М. Пентиліук // Вісник Таврійської фундації. – Вип. 605 [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://prosvilib.at.ua/index/vtf_06_05/0-227
9. Славінська І. Дашвар Люко: „Вважаю себе українською, але не збираюся відмовлятися від російської” / Українська правда. 16.08.2010. – [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://life.pravda.com.ua/interview/4c68fcf811a86/>
10. Мала філологічна енциклопедія / Укл.: О. І. Скопенко, Т. В. Цимбалюк. – К. : Довіра, 2007. – 478 с.

**THE STUDY OF THE MODERN UKRAINIAN BELLES-LETTRES
AS FOREIGN ONE IN HIGHER EDUCATIONAL ESTABLISHMENTS
(CASE STUDY : CREATIVE WORKS BY LUCO DASHVAR)**

Svitlana Yermolenko

The article deals with the problem of apprehension of the modern Ukrainian belles-lettres by foreign students. There are offered different methods and techniques to scrutinize Lucio Dashvar's novels while studying contemporary post-modern literature in terms of the course "Linguistic text analysis" given for foreign students.

Key words: belles-lettres, post-modernism, innovation technologies, functional stylistics.

**СОВРЕМЕННАЯ УКРАИНСКАЯ БЕЛЛЕТРИСТИКА НА ЗАНЯТИЯХ
ПО УКРАИНСКОМУ ЯЗЫКУ КАК ИНОСТРАННОМУ
В ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЯХ
(НА МАТЕРИАЛЕ ТВОРЧЕСТВА ЛЮКО ДАШВАР)**

Светлана Ермоленко

Рассмотрено проблему восприятия студентами-иностранцами современной украинской беллетристики. Предложено разные приемы и методы изучения романов Люко Дашвар во время преподавания постмодерной литературы по курсу „Лингвистический анализ текста” для студентов-иностранцев.

Ключевые слова: беллетристика, постмодернизм, инновационные технологии, функциональная стилистика.

Стаття надійшла до редколегії 5.03.2011

Прийнята до друку 2.04.2011